

TYÖLLISYYSKEHITYKSEN IKÄPOLARISAATIO

Työmarkkinoilla vallitseva kohtaanto-ongelma on yleinen ilmiö monessa EU maassa, kuten myös Suomessa. Talouden kohentuessa työllisyys on parantunut, mutta ei samassa suhteessa työttömyyden laskun kanssa. Tämä selittyy osin sillä, että työllisyyteen on siirrytty työvoiman ulkopuolelta eikä työttömien riveistä.

Jo viime kevään ennusteessamme nostimme esille sen tärkeän, mutta yllättävän vähälle huomiolle jääneen tilastollisen tosiseikan, että Suomen työmarkkinat ovat selvästi kaksijakoiset. Hallituksen asettama 72 prosentin työllisyysaste saavutettaneen kuluvaan vuoteen, ja myös työttömyysaste on painunut selvästi alle viime kevään odotusten. Työllisyyden kehityksessä on kuitenkin havaittavissa selvää polarisoitumista eri ikäryhmien välillä. Viimeisimpien OECD:n tilastojen mukaan ikäpolarisaatiota havaitaan myös Ruotsissa.

Oheisessa kuviossa on esitetty työllisyysasteen muutos prosenttiyksikkönä vuosien 2010–2018 välisenä aikana eri ikäryhmille ja erikseen miehille ja naisille. Ikäryhmät on jaoteltu nuoriin (15–24-vuotiaat), parhaassa työiässä oleviin työntekijöihin (25–54-, 35–44- ja 45–54 -vuotiaat) ja ikääntyviin henkilöihin (55–64-vuotiaat). Luvut on laskettu Työvoimatutkimuksen ensimmäisen ja toisen vuosineljänneksen tilastoista. Työllisyysasteen kehityksessä on havaittavissa selvä U-muotoinen yhteys iän suhteen. Tämä tarkoittaa sitä, että työllisyysaste on kasvanut toisaalta 15–24-vuotiaiden ja toisaalta yli 54-vuotiaiden keskuudessa. Kasvua on ollut 5–10 prosenttiyksikköä. Samaan aikaan työllisyysasteen muutos on ollut maltillisempaa tai jopa negatiivista 25–54-vuotiaiden parissa. Samankaltainen trendi havaitaan työllisyysasteen suhteellisille muutoksille tai jos lähtötasoksi valitaan jokin muu finanssikriisin jälkeinen vuosi.

Työvoiman ulkopuolelta on siirrytty työllisyyteen. Tämä kehitys on ollut erityisen voimakasta juuri nuor-

ten ja ikääntyvien ryhmissä. Erityisesti nuorten miesten työllisyyslukuja on korjannut myös voimakas työttömyyden vähentyminen. Muissa ikäryhmissä ja naisilla työttömyys on laskenut maltillisemmin.

Myös muita sukupuolieroja on havaittavissa, sillä naiset ovat työllistyneet miehiä epätodennäköisemmin kokoaikatöihin. Viimeisten Työvoimatutkimuksen tilastojen perusteella alityöllistettyjen osuus työllisistä on kasvanut eniten 15–34- ja 55–64 -vuotiaiden naisten ikäryhmissä. Alityöllisiä ovat mm. ei-vapaaehtoisesti osa-aikatyötä tekevät.

Nuorten työllistymisestä ei ole viimeisintä tilastotietoa saatavilla. Mahdollinen selitys on nuorten nopea sijoittuminen työmarkkinoille valmistumisen jälkeen. Huolestuttavan trendistä tekisi se, jos nuoret olisivat siirtyneet työmarkkinoille ilman suoritetta tutkintoa. Toisaalta viimeisimpien, luvuvuotta 2015/2016 koskevan tilaston mukaan opintojen keskeyttäminen on vähentynyt viimeisten vuosien aikana. Miesten opiskeluaikainen työssäkäynti on lisääntynyt hiukan, kun naisilla se on puolestaan vähentynyt.

Ikääntyvien (55–64-vuotiaiden) työllisyysaste on ennätyslukemissa. Vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla se oli yli 65 prosenttia, kun vastaava luku ennen 1990-luvun lamaa oli vaivaiset 42 prosenttia. Ikääntyvien työllistymiseen löytyy monia syitä. Ensiksikin monen ikääntyneen työttömyys päättyy nykyään omatoimiseen työllistymiseen. Lisäksi ikääntyvät työllistyvät usein lyhytkestoisiin ja osa-aikaisiin töihin. Myös työkyvyttömyyseläkkeen väheneminen ja eläkeuudistukset (kuten eläkeiän nosto) ovat vaikuttaneet ikääntyvien pidempään pysymiseen työmarkkinoilla. Mm. aktiivimallin ja muiden poliittisten toimenpiteiden vaikutuksia voidaan arvioida analyttisesti vasta myöhemmin.

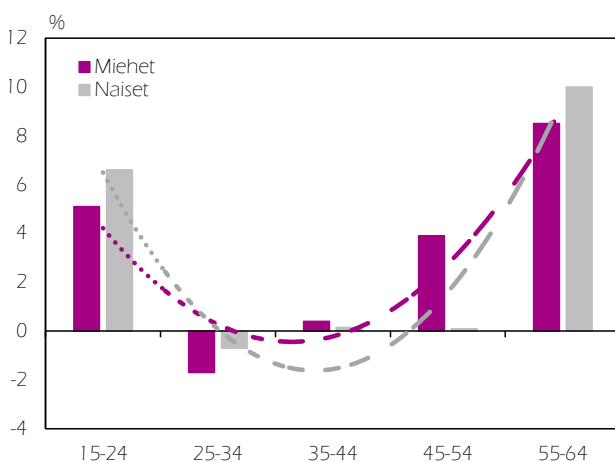
Mielenkiinnon kohteena ovat 25–54-vuotiaat henkilöt. Vaikeasti työllistettävien piikki saavutettiin vuoden 2016 loppupuolella, kun Suomessa raportoitiin noin 210 000 vaikeasti työllistettävää henkilöä. Näistä pitkäaikaistyöttömiä oli liki 130 000. Pitkäaikaistyöttömistä noin puolet olivat olleet aiempina vuosina työelämässä kiinni, joten heidän heikko työllisyystilanteensa on pääosin ollut seurausta heikosta taloustilanteesta.

Pitkäaikaistyöttömien määrä onkin sulanut viimeisimpien Työ- ja elinkeinoministeriön tilastojen perusteella alle 80 000 henkilöön, mutta todennäköisemmin niiden ryhmässä, jotka ennen työttömyyttä olivat vahvasti työelämässä kiinni. Pitkäaikaistyöttömien määrä on sulanut tasaisesti kaikissa ikäryhmissä, mutta marginaalisesti heikoimmin yli 35-vuotiaiden parissa. Kaikkien vaikeasti työllistettävien määrä on vielä noin 150 000 henkilöä, ja sen osuus on laskenut heikoiten 35–44-vuotiaiden ryhmässä.

Miksi ns. parhaassa työiässä olevien rakennetyöttömyys on niin korkealla tasolla? Tähän voi löytyä selitykseksi finanssikriisi, joka iski 10 vuotta sitten eri tavalla eri ikäryhmiin. Toisaalta kyse voi olla ammatitarkenteiden muutoksesta ja siitä, että osaamistarpeet eivät vastaa työttömien ammattitaitoa. Tilastojen valossa onkin tarpeen analysoida työllisyyskehityksen eriytymisen syitä tarkemmin. ■

Terhi Maczulskij

TYÖLLISYYSASTEEN MUUTOS 2018-2010

Lähde: Tilastokeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos